

ANTIKVARISK FÖRUNDERSÖKNING

Kv. Sperlingens Backe 27, Grev Turegatan 15

2014-06-30

Kv. Sperlingens backe 27, Grev Turegatan 15, Stockholm

Antikvarisk förundersökning, 2014-06-30

Beställare: Sturegallerian AB

Den antikvariska förundersökningen är utförd av Nyréns arkitektkontor genom:
Anna Birath, byggnadsantikvarie
Hannah Schill, byggnadsantikvarie

Omslagsbild: Fastigheten sedd ifrån Grev Turegatan.

Innehållsförteckning

INLEDNING

Fastighetsdata	1
Bakgrund och syfte	1
Skydd	1
Kulturhistorisk klassificering	1

HISTORIK

Kvarteret	3
Byggnadshistorik	3
Konstruktion och fasader	4
Inre funktioner och utformning	6
Ombyggnadshistorik	6

BEVARANDESTATUS

Exteriör	9
Interiör	10

KULTURHISTORISKT VÄRDE

Metodbeskrivning	16
Dokumentvärden	16
Upplevelsevärden	16
Värdebärande byggnadsdelar och detaljer	17
Kulturhistoriskt värdefulla delar och detaljer	18

KÄLLFÖRTECKNING

Arkiv	23
Tryckta källor och litteratur	23

Inledning

Fastighetsdata

Fastighetsbeteckning: Sperlingens backe 27

Adress: Grev Turegatan 15

Byggår: 1879-80

Byggherre: Lars Ohlsson

Arkitekt: -

Byggmästare: J.E.Thomas

Ursprunglig funktion: Bostadshus

Bakgrund och syfte

Nyréns Arkitektkontor har på uppdrag av Sturegallerian AB genomfört en antikvarisk förundersökning i kv. Sperlingens Backe nr. 27. Arbetet har utförts av byggnadsantikvarie Anna Birath och Hannah Schill. Fotografier, om ej annat anges, är tagna av Nyréns Arkitektkontor.

Skydd

Fornlämningar

Hela kvarteret Sperlingens backe ligger inom fornlämning RAÄ 103. Enligt 2 kap. 12§ kulturminneslagen krävs tillstånd från länsstyrelsen för schaktning, grävning och andra ingrepp i mark.

Plan- och bygglagen

För alla kvarterets byggnader gäller varsamhetskrav och särskilda krav vid underhåll enligt 8 kap. 17 och 14§§ i plan- och bygglagen.

Miljöbalken

Stockholms innerstad med Djurgården (AB115) är av riksintresse för kulturmiljövården vilket regleras inom Miljöbalkens kap. 3. Riksintresset ska skyddas mot påtaglig skada, vilket innebär att områdets kulturhistoriska värden ska bevaras och skyddas från åtgärder som medför påtaglig negativ kulturmiljöpåverkan.

I Riksantikvarieämbetets riksintressebeskrivning Stockholms innerstad med Djurgården [AB 115] 1997-08-18 lyder motiveringen som följer;

Storstadsmiljö, präglad av funktionen som landets politiska och administrativa centrum sedan medeltiden och de mycket speciella topografiska och kommunikationsmässiga förutsättningarna för handel, samfärdsel och försvar. Utvecklingen inom stadsplane- och byggnadskonsten har fått särskilt tydliga uttryck med alla epoker från medeltiden till nutid väl representerade.

Kulturhistorisk klassificering

Fastigheten har av Stockholms Stadsmuseum klassificerats som särskilt värdefull från historisk, kulturhistorisk, miljömässig eller konstnärlig synpunkt (grön klass). Vid en bygglovprövning kan grön- och blåklassade byggnaderna komma att omfattas av förbud mot förvanskning enligt 8 kap. 13§ i plan- och bygglagen.

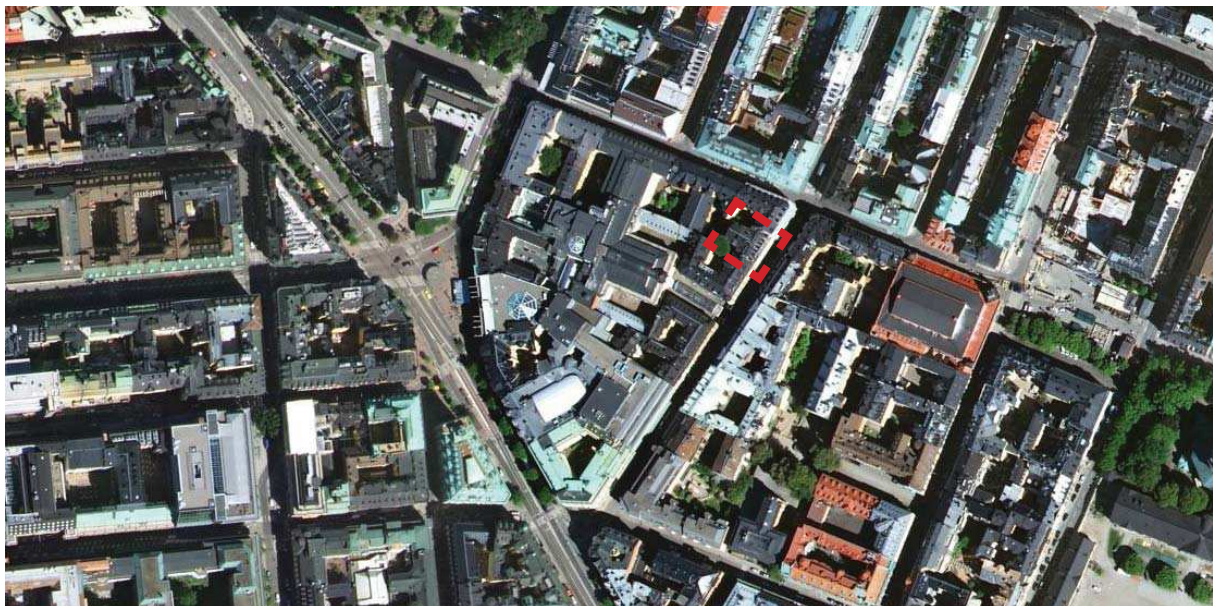
Kv. Sperlingens betydelse inom riksintresset

Med utgångspunkt från hur riksintresset definieras bedöms följande aspekter vara relevanta med avseende på Kv Sperlingens funktion inom ramen för riksintresset:

- 1600-talets starkt expansiva stad, med stadsplanestruktur, de offentliga rummen och bebyggelsen.
- Det stora reglerings- och utbyggnadsområdet på malmarna, med planstruktur, kyrkor, offentliga byggnader och bostäder.
- Det sena 1800-talets stadsbyggande med esplanadsystemet och gator av olika bredd och karaktär, och byggnader i bestämda hushöjder.
- Den täta och enhetliga stenstadsbebyggelsen.
- Kungsgatan som återspeglar stadsplanering och bebyggelseutvecklingen under 1900-talets inledande årtionden.
- Kontor, bankpalats, försäkringsbolag, varuhus och andra handelns och näringslivets byggnader.

Andra Stockholmska särdrag:

- Vyerna från viktiga utsiktspunkter, blickfång
- De tydligt avläsbara "årsringarna" i stadsväxten.
- Stadssiluetten med den begränsade hushöjden där i stort sett bara kyrktornen och offentliga byggnader tillåts höja sig över mängden.

Överst en satellitbild med den aktuella fastigheten markerad med en röd ram. Bild från Eniro.

Underst karta över kulturhistorisk klassificering i Stockholm med den aktuella fastigheten inom röd ram. Källa: Stockholms stadsmuseum.

Kv. Sperlingens backe 27, Stockholm
Antikvarisk förundersökning

Historik

Kvarteret

Kvarteret Sperlingens Backe har sitt namn efter generalmajoren Kaspar Otto Sperling (1596-1655). Sperling bosatte sig 1645 vid den västligaste delen av Riddargatandär han uppförde ett av stadsdelens första stenhus. Efter honom fick Riddargatans branta backe ner till dagens Birger Jarlsgatan, liksom även kvarteret norr därom, namnet Sperlingens backe. Det var ett stort kvarter som även inkluderade dagens kvarter Landbyska verket och Ladugårdsgrinden norr om Stureplan. Dagens form fick kvarteret först i och med tillkomsten av Birger Jarlsgatan och förlängningen Sturegatan vid slutet av 1800-talet. Under större delen av 1800-talet präglades kvarteret av träbebyggelse. Vid 1870-talets slut hade dock flera bostadshus i sten tillkommit vid Grev Turegatan. Från 1880-talet och några årtionden framåt bebyggdes kvarteret med flerbostadshus i påkostad nyrenässans och jugendbarock.

Byggnadshistorik

Sperlingens backe 27 är kvarterets äldsta byggnad. Det var ursprungligen ett rent bostadshus som lät uppföras av instrumentmakaren Lars Ohlsson 1879-1880. Fastigheten hade skapats 1879 genom avstyckning från Sperlingens backe 7. Byggmästaren hette J.E. Thomas, vilken förutom att uppföra byggnaden troligen även ritade den. Huset hör till en relativt stor grupp byggnader som uppfördes med kommersiellt syfte på stadens malmar under 1870- och 80-talet som en reaktion på den ökade inflyttningen till staden och den därpå följande bostadsbristen. Byggnaderna avsågs hyras ut och ritades ofta av byggmästaren utan inblandning av arkitekt.

Byggnaden följer såväl 1874 års byggnadsstadga som Stockholms byggnadsordning från 1875. Byggnaden är uppförd i

sten för att motverka brandspridning. Byggnaden har källare och vind och fyra bostadsvåningar med ordinär takhöjd. Fastigheten har ett mindre gårdsrum än föreskrivet i förhållande till tomtens storlek, troligen på grund av kyrkan i grannfastigheten som medför att granntomten inte är bebyggd fram till tomtgräns.

1898 såldes änkan efter Lars Ohlsson fastigheten till Fastighets AB Drott. Året därpå erhöles bygglov för ombyggnad ritad av arkitekten Ernst Stenhammar. Ombyggnaden förändrade framför allt bottenvåningen som inreddes till fyra olika

Sperlingens backe 27 år 1962. Fotograf Siv Rahm. Källa: SSM

affärs- och lagerlokaler, delvis med glastak och med stora skyltfönster mot gatan. På plan 1-3 ändrades planlösningen så att lägenheten mot gatan fick sju rum och nytt läge på köket, medan gårdslägenheten krympte till två rum. På vinden utökades de två lägenheterna. I hela huset byggdes särskilda toaletterum inne i lägenheterna. Avsikten var att installera vattenklosetter, men då det under några år var allmänt förbud mot ytterligare installation av vattenklosetter iordningställdes från början torrlosetter.

1920-21 köpte civilingenjör H. Haglind fastigheten. Han sökte

samma år få tillstånd en vindsinredning, men bygglovansökan avslogs.

1935 köptes fastigheten av Fastighets AB Grev Turegatan och 1954 blev Svenska Civilekonomföreningen ny ägare. 1959 kläddes en av butiksfasaderna med mosaiksten. 1963 köpte Stockholms stad fastigheten och lägenheterna kom delvis att användas som kontor, bl.a. ett arkitektkontor.

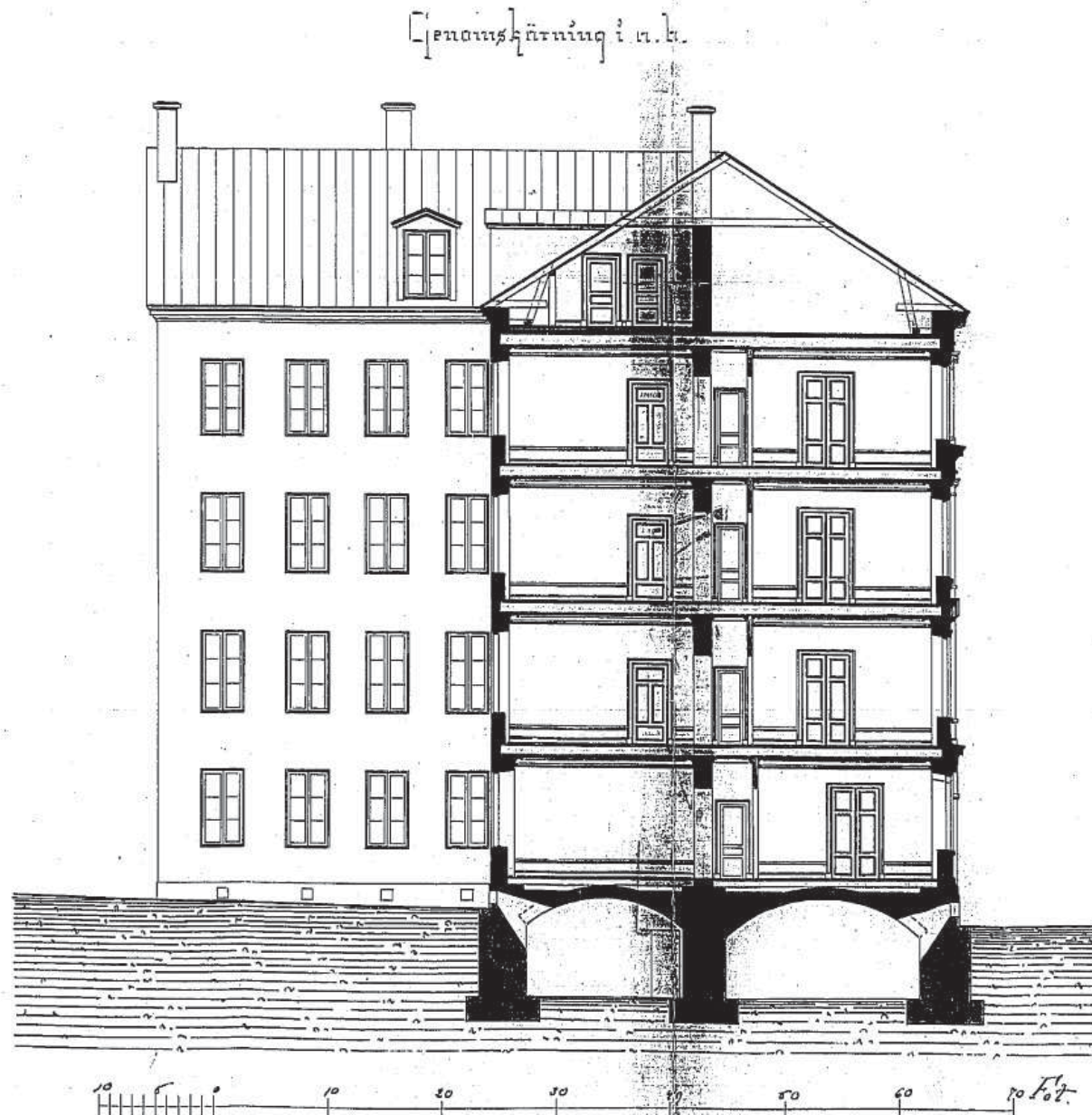
1987 såldes fastigheten till Stockholms studentbostäder som lät bygga om lägenheterna på 1-3 trappor till studentrum och samtidigt inreda vinden. På våning 1-3 trappor tillskapades fem lägenheter/rum per våningsplan och på vinden 4 lägenheter. De stora boningsrummen bevarades till största delen medan husets inre utrymmen; kök, hallar, toaletter och garderober byggdes om helt. En hiss byggdes i anslutning till trapphuset. Ombyggnaden ritades av Coordinator Arkitekter.

Konstruktion och fasader

Fastigheten är bebyggd med ett fyra våningar högt stenhus med hel källare och ursprungligen delvis inredd vind. Byggnaden har en traditionell konstruktion med källarmurar av gråsten och där ovan bärande ytermurar och hjärtmur av tegel. Källarna är välvda av tegel och bjälklagen i övrigt är av trä med tung fyllning. Vindsbjälklaget hade ursprungligen en brandbotten av stortegel. Takkonstruktionen är av trä med så kallade svenska takstolar upplagda på ytermurarna och fästade vid längsgående remstycken. Taket bestod ursprungligen av träpanel belagd med falsad plan plåt. Ursprungligen fanns tre takkupor mot gården. Taket har en relativt flack lutning och avtecknar sig inte fasadarkitekturen. Senare tillkomna takkupor påverkar gatufasadens i övrigt raka avslutning mot himlen.

Fasaderna var ursprungligen putsade med kalkbruk och avfärgade för att efterlikna sten. Gårdsfasaderna var enklare och slätputsade och saknar annan utsmyckning än den utkragande takfoten. Sockel mot gård och gata är klädd med sågad och huggen granit.

Gatufasaden är sju fönsteraxlar bred och symmetriskt

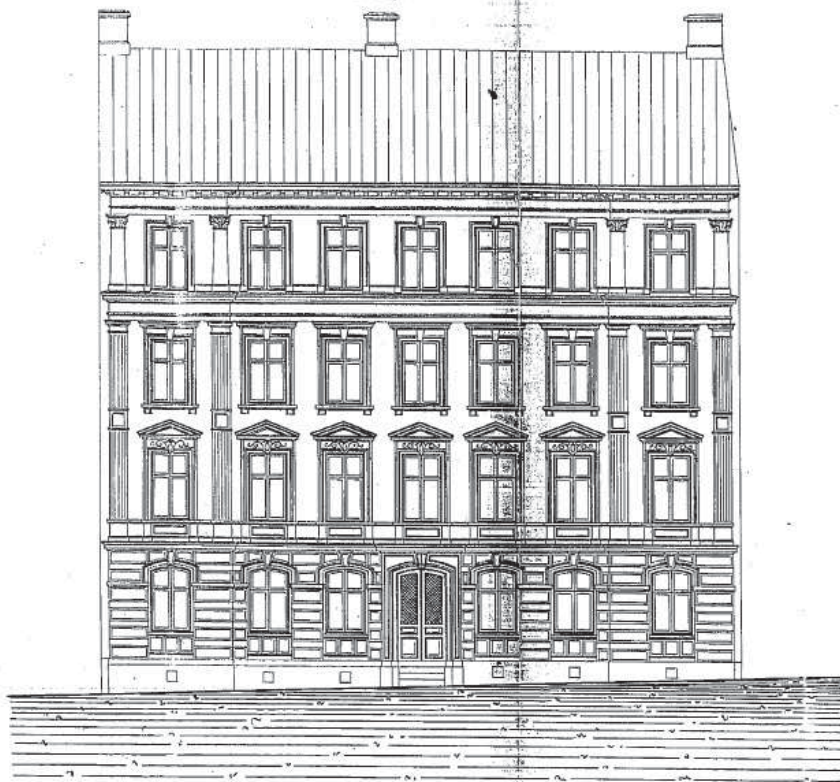

Bygglövsritning 1879, sektion genom byggnaden, Lägga märke till de välvda källarna, bjälklagen av trä och de svenska takstolarna. Källa: BNA

Kv. Sperlingens backe 27, Stockholm
Antikvarisk förundersökning

Ritning till nybyggd alt upplägs å lanten ut i svar.
 leret Sperlingensbacke inom Laduvärdsland församling.
 Façade

Ursprunglig fasadritning från 1879. Källa: BNA

uppbyggd med svagt framspringande sidoraisaliter. Den rika putsarkitekturen i s.k. nyrenässansstil består av klassicerande element vars former och ordnande går tillbaka till antiken. Fasaden avdelas horisontellt i tre delar åtskilda av horisontella listverk; sockelvåning, två huvudvåningar samt en attikavåning.

Bottenvåningen var ursprungligen helt rusticerad med segmentbågiga fönster. Vid sekelskiftet 1900 byggdes bottenvåningen om till fyra butiker med större skyltfönster varvid det mesta av rusticeringen försvann. De två större skyltfönstren

har en extra bärning med gjutjärnskolonner placerade mellan skyltfönster och entrédörr. Porten in till huset markeras av en vid samma tid tillkommen bruten segmentgavel.

Huvudvåningarna har rikt dekorerade fönsteromfattningar. På våningen en trappa upp har fönstren trekantsgavlar och två trappor upp något enklare rakt avslutade överstycken. Räfflade doriska pilastrar i kolossalordning markerar sidoraisaliterna.

Attikavåningen har enklare putsade fönsteromfattningar och

Ombyggnadsritning 1896 med skyltfönster i bottenvåningen. Källa: BNA

sidoraisaliterna markeras med korintiska pilastrar. Takfoten har ett utkragande listverk med skulpterade konsoler.

Fönstren har korspost och enkla utåtgående bågar, samt inåtgående innanfönster. Den ursprungliga entréporten var en pardörr av trä med en vanligtvis fast dörr och en gångdörr samt ett fast överljus.

Inre funktioner och utformning

Huset uppfördes som ett rent bostadshus. Trots fasadutformningens hierarki så bestod de tre bostadsplanen 1-3 tr. av liknande lägenhetsstorlekar, med stora lägenheter mot gatan och något mindre mot gården. Bottenvåningen och våning 1 tr. innehöll ursprungligen tre bostadslägenheter. Våning 2-3 trappor innehöll en femrumslägenhet mot gatan och en fyrrumslägenhet mot gården. Vinden var delvis inredd med två mindre och enklare lägenheter samt vindsförråd.

Portgången och trapphuset hade en tidstypisk utformning med svart- och vitrutigt marmorgolv, släta väggar som troligen var dekorationsmålade samt ett gipsat tak med kraftiga stucklister. Portgången avdelades med dörrpartier som var målade i mörk kulör och nivåskillnaden togs upp med kalkstenssteg. Trappan var av gjutjärn och belagd med kalkstenssteg. Trapphusets fönster var blyinfattade.

De större lägenheterna var indelade i en representativ del och en servisdela med särskild köksingång. Boningsrummen följde den gängse indelningen med representativa rum i fil mot gatan och servisrum i husets inre och mot gården. Lägenheterna hade tidstypiska snickerier; profilerade golvsocklar eller golvlistor, fönstersnickerier med bröstpaneler och nischer med halvfransk fyllning samt dörrar i en blandning av pardörrar och enkeldörrar beroende på rummens dignitet. Takstuckaturens utformning följde också rumshierarkin med enkla hålkäl i enkla utrymmen och kraftiga listverk och takrosetter i de finare boningsrummen. Huset värmdes av kakelugnar samt gjutjärnsspisar i köken. På gården fanns en dasslänga med skilda avträden för de olika lägenheterna.

1899 byggdes de tre lägenheterna i bottenvåningen om till fyra butiker. Butikerna fick moderna stora skyltfönster och undertak av glas. Butiksfunktionen är idag oförändrad.

Bostadslägenheterna moderniserades och ändrades så att lägenheterna mot gatan förstörades och fick en mer påkostad inredning. I matsalarna lades stjärnparkett och höga väggpaneler sattes upp. Dörrsnickerierna byttes i de flesta fall ut och de ursprungliga kakelugnarna flyttades om och kompletterades med nya moderna kakelugnar. Köken flyttades till ett mer

centralt läge. Inne i lägenheterna och på vinden avbalkades toaletterum.

Ombyggnadshistorik (bygglov)

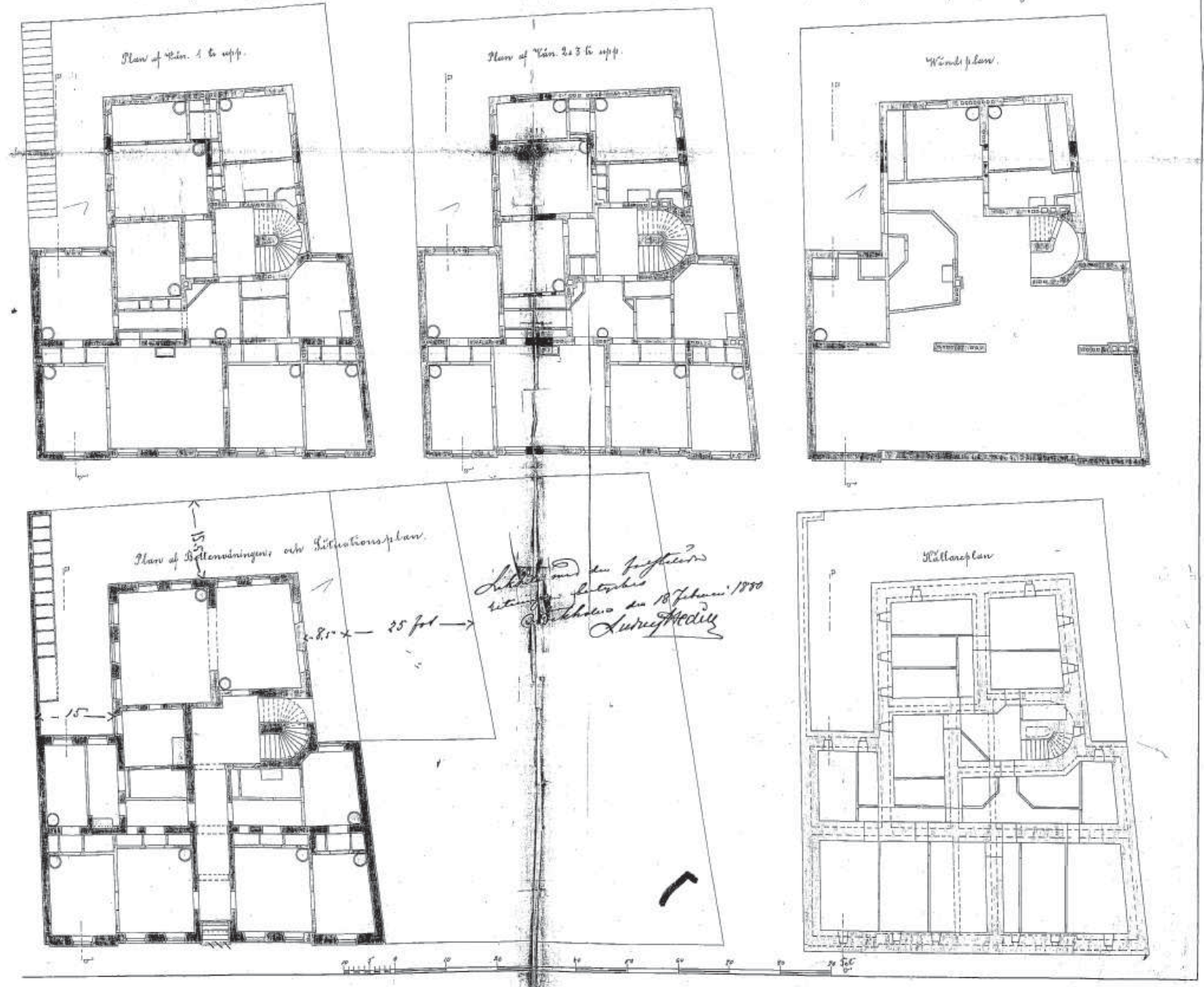
1879-1880 Byggnaden uppförs

1899 Ändring av gatufasadens bottenvåning från vanliga fönster till skyltfönster. Invändig ombyggnad. De tre lägenheterna i bottenvåningen ändras till fyra butiker. Bostadsvåningarnas lägenhetsindelning ändras. Bostadsvåningarna mot gatan blir större och får centralt placerade kök. Paradvåningarnas dörrsnickerier ändras, men även matsalarnas inredning blir mera påkostad med parkettgolv och väggpanel. Vindsinredningen utökas något. Toaletterum avbalkas inne i lägenheterna samt på vinden.

1987 Ombyggnad till studentlägenheter. Vindsinredning med takkupor mot gatan. Utrymningsbalkonger och trappa mot gården. Installation av hiss i anslutning till trapphuset. Ny golvbeläggning i portgång och trapphus. Paradvåningarna mot gatan delas in i fyra små lägenheter/studentrum med kokmöjlighet. De större rumsligheterna bevaras inklusive äldre delar och detaljer, medan det inre byggs om kraftigt med nya lättväggar.

Ritning till Nybyggnad, att uppföras på Tomten N: 27 i kvarteret Sperlingens backe, inom Ladugårdslands församling.

563

Planritningar från 1879.

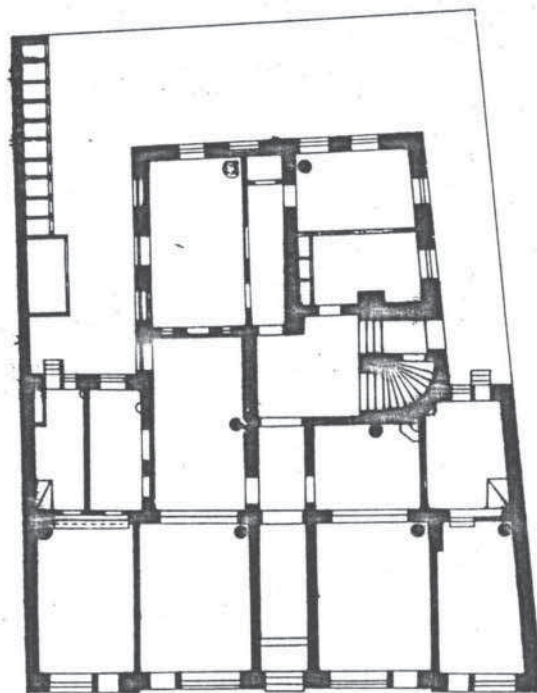
Byggnaden används enbart för bostadsändamål. I alla boningsrum finns eldstäder; kakelugnar eller järnspisar.

På planerna längst till vänster, bottenvåningen och våningen 1 trappa upp, syns dasslängan på gården. Lägg även märke till alla små inbyggda garderober av vilka några stycken finns kvar än idag. Källa: BNA

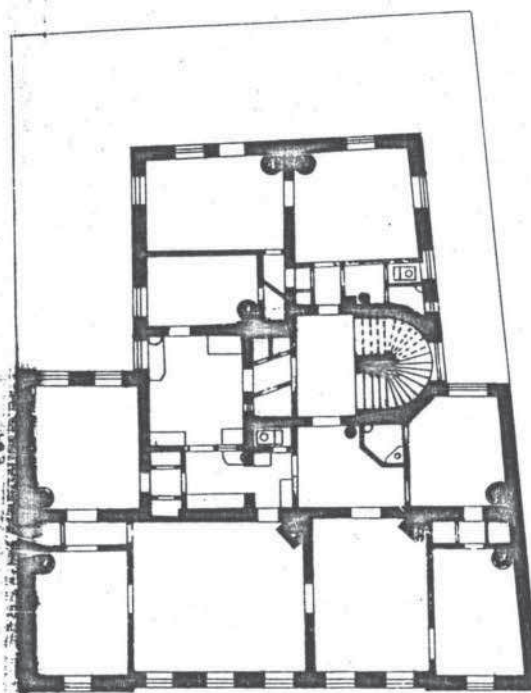
Kv. Sperlingens backe 27, Stockholm
Antikvarisk förundersökning

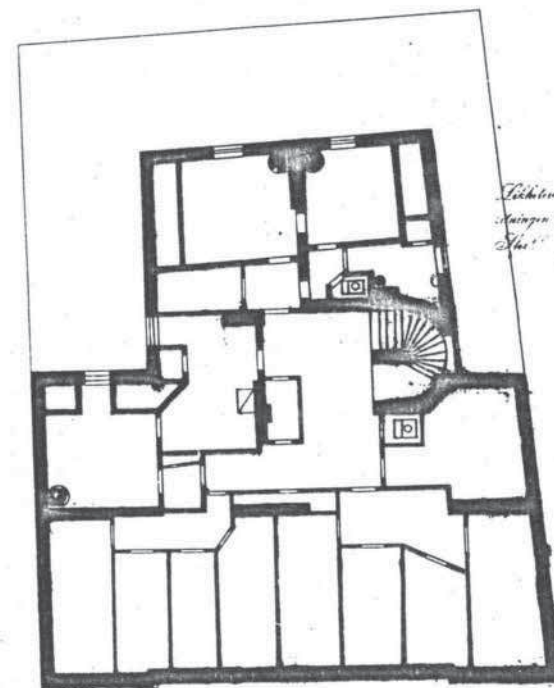
— RITNING TILL OMBYGGNAD Å TOMTEN —
 N:27 QV. SPERLINGENS BACKE

— Botten Våning —

— Våna 1, 2 & 3 Tr. Upp —

— Vinds Våna —

*Tecknat med sin fasthet
 Stången bygghus
 Sten. bygghus
 Wapenstätt*

Ombygnadsritningar från 1899.

I bottenvåningen har fyra butiker med skyltfönster skapats. Våningen 1-3 trappor behandlas likadant när gatulägenheten växer på bekostnad av den bakre lägenheten. Bland annat flyttas gatulägenhetens kök och flera toaletter avbalkas. Källa: BNA

Kv. Sperlingens backe 27, Stockholm
 Antikvarisk förundersökning

Bevarandestatus

Exteriör

Byggnaden har en mycket välbevarad exteriör. Förutom fasadbehandlingen, rikt utsmyckad puts mot gatan och enkel mot gården så är i stort sett alla fönsterpartier ursprungliga från 1880. Sockel av granit är likaledes bevarad, liksom det plåtblagda taket.

Mot gatan gjordes bottenvåningen om efter cirka tjugo år när dess bostadslägenheter gjordes om till butikslokaler. Skyltfönstren från 1899 tillsammans med portens gavelöverstycke är bevarade från denna tid. Själva porten är tillkommen i sen tid men i en stil som tagit avstamp i det ursprungliga dörrpartiet.

Mot gården gjordes utgångar från två av butikslokalerna 1899, vilka fortfarande finns kvar. Den invändiga ombyggnaden 1899 har också resulterat i ett antal blindfönster, eller helt igensatta fönsteröppningar mot gården.

Ombyggnaden till studentbostäder 1987 har resulterat i en mängd takkupor mot gatan och några ändrade takkupor mot gården. Dessutom har utrymningsbalkong och steg tillkommit på gårdsfasaden mot väster.

Ovan: Både gatufasaden och gårdsfasaden är välbevarade. Till uttrycket är de mycket olika, mot gatan rik putsornamentik, mot gården enkel slätputs. Gemensamt för de båda fasaderna är att i stort sett alla fönster är ursprungliga.

Nedan: Detaljer från gatufasaden som tillkom vid ombyggnaden 1899, stora skyltfönster och en segmentgavel.

Interiör

Byggnaden har genomgått ovanligt få förändringar genom åren. Byggnadens interiöra detaljering är, trots den genomgripande ombyggnaden till studentbostäder 1987, välbevarad från 1880 och 1899. Den sentida ombyggnaden har bevarat delar och detaljer som snickerier, stuckatur och kakelugnar i alla större boningsrum, medan byggnadens mindre utsmyckade inre har genomgått både planlösningsändringar och tappat sin äldre utformning. Nya vägglägen har medfört att t.ex. stuckaturer plötsligt försvinner bakom en vägg, men lika ofta att den bevaras alldeles ovanför en ny köksinredning. Den nya funktionen studentbostäder har liksom ställts in i den äldre miljön för att i en framtid åter kunna tas bort. Där det varit funktionellt motiverat har förändringar gjorts, där det inte varit nödvändigt har även små fragment bevarats och till och med kompletterats. Resultatet är ett möte mellan två helt olika stilar och tider där de senare tilläggen teoretiskt sett är reversibla.

Portgången och trapphuset bevarar delar av sin ursprungliga utformning, men genom moderniserade ytskikt har den förlorat det mesta av den ursprungliga karaktären. Det ursprungliga rutiga marmorgolv har ersatts med ett rutigt klinkergolv. Klinker utgör även golvlist, utom närmast porten där en äldre profilerad list finns kvar. Portgångens klimatiserande dörrpartier är borttagna och i bakre delen av huset har byggts soprum. I anslutning till trapphuset finns en hiss från 1987. Trapploppet bevarar ursprunglig utformning och lysas upp av stora blyspröjsade fönsterpartier. För brandskyddets eller isoleringens skull har trådglas monterats utanpå kloss an mot de blyinfattade rutorna. Vilplanen har modernt rutigt klinkergolv, ursprungligt gipsat tak med kraftigt listverk och bevarar en tidigare dörröppning, nu passage, in till ännu en hall med dörrar till de mindre studentlägenheterna. Passagen har nischpanel med halvfranska fyllningar och profilerade foder samt stuckaket med sitt kraftiga listverk. Den 1987 tillkomna hallen är helt renons på äldre delar och består av enklast tänkbara linoleumgolv, slätt tak, släta dörrar och oprofilerade lister.

Till vänster: Portgången så som den såg ut vid Stadsmuséets inventering 1986. Fotograf Ingrid Wilken. Källa: SSM

Till höger: Portgången idag. Fotot är taget åt motsatt håll. Marmorgolv har bytts mot ett klinkergolv och flera dörrpartier har rationaliserats bort.

Den enkla väggbehandlingen och de ljusa snickerierna på båda bilderna avviker från den ursprungliga 1800-talskaraktären.

Ovan till vänster och i mitten:
Bottenvåningens trapphus är 1986 (fotograf
Ingrid Wilken, källa SSM) och idag.
Pardörrarna mot gårdsentrén har tagits bort.

Ovan till höger: Trapphuset på vindsplanet.
Förutom det sentida klinkergolvet är flera
detaljer bevarade; brandbotten av tegel,
räcken, kalkstenstrappa och trapphusfönster
med blyinfattade rutor.

Till vänster: På trapploppens undersida syns
gjutjärnskonstruktionen.

Till höger: På bostadsplanen skiljer sig
den ursprungliga trapphallen markant från
den år 1987 tillkomna entréhallen mot de
tillskapade små studentlägenheterna.

De fyra butikerna har bevarad planlösning från 1899. De två mindre butikerna bevarar invändiga fönstersnickerier och de tidstypiska glastaken. Den största butikslokalen med flera rum mot gården har helt moderniserade försäljningslokaler men i dess lagerutrymmen finns bevarade fönstersnickerier och en kakelugn från 1899.

Bostadsvåningarna på 1, 2 och 3 trappor fick vid ombyggnaden 1899 samma planlösning. Även vid ombyggnaden 1987 behandlades de tre våningsplanen på samma sätt. Lägenheten mot gården bevarades i stort sett intakt medan den stora lägenheten mot gatan delades upp i fyra studentlägenheter. Vid inventeringen har det inte varit möjligt att komma in i lägenheterna på 1 tr. men allt tyder på att den behandlats lika som våningarna på 2 och 3 trappor.

De ursprungliga små lägenheterna på vinden är bevarade medan delen med vindsförråd har inretts till studentrum. I en av lägenheterna finns en kakelugn men i övrigt få äldre detaljer. Den större lägenheten mot gården har inte kunnat inventeras. I de år 1987 tillkomna studentrummen syns de ursprungliga tegelmurarna.

Överst: De två mindre butikslokalerna har bevarade glastak och profilerade snickerier i skyltfönstren från 1899.

Till vänster: De två mindre butikerna har även bevarade utgångar till gården från 1899.

På bilderna syns matsalen i den ursprungliga lägenheten mot gatan, två trappor upp. Matsalen var lägenhetens största rum. Idag är rummet en del av en studentlägenhet om två rum, med ett kök installerat i en del av den före detta matsalen. Vägghpanelen och parkettgolvet liksom kakelugnen är bevarade från ombyggnaden 1899.

Ovan till vänster: Ett av alla välbevarade fönsterpartier mot gatan.

Ovan i mitten och till höger: Gårdslägenheten på två trappor: Kök från 1987. Det lilla rummet med den enkla kakelugnen hörde tidigare till gatulägenheten och var ett boningsrum avsett för tjänstefolk.

Till höger: Gårdslägenheterna har enklare detaljering än de ursprungliga gatulägenheterna men har ljusinfall från tre väderstreck. Här lägenheten på två trappor.

Kv. Sperlingens backe 27, Stockholm
Antikvarisk förundersökning

I huset finns en mängd kakelugnar från 1880 och 1899. Kakelugnen ovan har bevarats i en av butikernas lagerrum, de övriga finns i bostadslägenheterna.

Kv. Sperlingens backe 27, Stockholm
Antikvarisk förundersökning

Kulturhistoriskt värde

Metodbeskrivning

Nedan redovisas en analys av fastighetens kulturhistoriska värde. Analysen utgår från en arbetsmodell för värdering som presenteras i boken Kulturhistorisk värdering av bebyggelse av Axel Unnerbäck (Riksantikvarieämbetet 2002). I analysen har begreppet kulturhistoriskt värde delats upp i kategorierna dokumentvärden och upplevelsevärden. Dokumentvärden avser den information en byggnad kan förmedla från t. ex. samhällshistorisk och arkitekturhistorisk synpunkt. Upplevelsevärden avser miljöskapande, arkitektoniska och estetiska kvaliteter.

Dokumentvärden

Kvarteret Sperlingens backe ligger i gränzonen mellan två rutnätsstrukturer som etablerades i samband med en reglering på 1640-talet. Grev Turegatan och Humlegårdsgatan fick sin nuvarande sträckning under denna period. Utöver denna äldre struktur som vittnar om 1600-talets stora reglerings- och utbyggnadssatsning representerar kvarteret framför allt det sena 1800-talets stadsbyggande. Karakteristiskt för denna period är breda, trädplanterade huvudgator (Birger Jarlsgatan och Sturegatan) med öppna platsbildningar (Stureplan) och en tät, enhetlig och påkostad stenstadsbebyggelse. Övriga gator (Grev Turegatan och Humlegårdsgatan) är smalare och med en enklare, mindre påkostad bebyggelse.

Det är en med avseende på struktur, material och höjd/skala relativt enhetlig bebyggelse som präglas av 1870-talets juridiska reglering av byggandet (1874 års nationella byggnadsstadga och Stockholms lokala byggnadsordning från 1876).

Ur riksintressesynvinkel är det framför allt kvarterets funktion som källa till kunskap om 1800-talets stadsbyggande och som källa till upplevelse av den täta och enhetliga stenstadsbebyggelsen som karakteriserar detta skede. Kvarteret utgör också en central del i stadsmiljön kring Stureplan, Birger Jarlsgatan och Sturegatan. Med tiden har även handeln fått en allt större betydelse inom kvarteret vilket manifesteras genom uppförandet av Sturegallerian på 1980-talet.

Fastigheten Sperlingens backe 27 har ett *stadsbyggnads- och arkitekturhistoriskt värde* och berättar om den anonyma, relativt småskaliga bebyggelsen från 1870-talet som tillkom genom relativt blygsam, men dock spekulativ, och som både stilmässigt och volymmässigt skiljer sig från bebyggelsen från 1880- och 90-talet. Dessa byggnader var en gång talrika på Östermalm, men har till stor del rivits eller förändrats. Sperlingens backe 27 är ett mycket tydligt, typiskt och välbevarat exempel på 1870-talsbebyggelse och bevarar både fasader och många delar och detaljer i interiören.

Upplevelsevärden

Fastigheten har ett *arkitektoniskt värde* som en typisk representant för stadens relativt småskaliga bebyggelse från 1870-talet med rikt utsmyckade putsfasader i nyrenässansstil.

Den har ett *miljöskapande värde* tillsammans med övrig småskalig stenstadsbebyggelse vid den smala Grev Turegatan. Den välbevarade putsfasaden har ursprungliga fönster och tidigt tillkomna skyltfönster ger ett autentiskt äldre intryck.

De bevarade delarna och detaljerna i butiksinteriörerna har ett *miljöskapande värde*. Den stora mängden bevarade delar och detaljer i interiörerna har ett *miljöskapande värde* för de enskilda hyresgästerna även om det ursprungliga sammanhanget till största delen har gått förlorat.

Till höger: Välbevarade detaljer i fastigheten.

Kv. Sperlingens backe 27, Stockholm
Antikvarisk förundersökning

Värdebärande byggnadsdelar och detaljer

Exteriör

- Rikt ornamenterad gatufasad i puts.
- Enkel putsad gårdsfasad med takfotslist
- Sockel av granit
- Ursprungliga fönster
- Skyltfönster från 1899
- Flackt plåttak
- Ursprungliga takkupor

Interiör

- Portgång och trapphus
- Tidig lägenhetsplanlösning mot gården på 1-3 trappor. samt vind
- Glastak i butiker
- Stuckaturer, ursprungliga och från 1899
- Ursprungliga fönstersnickerier
- Äldre snickerier i lägenheterna
- Kakelugnar

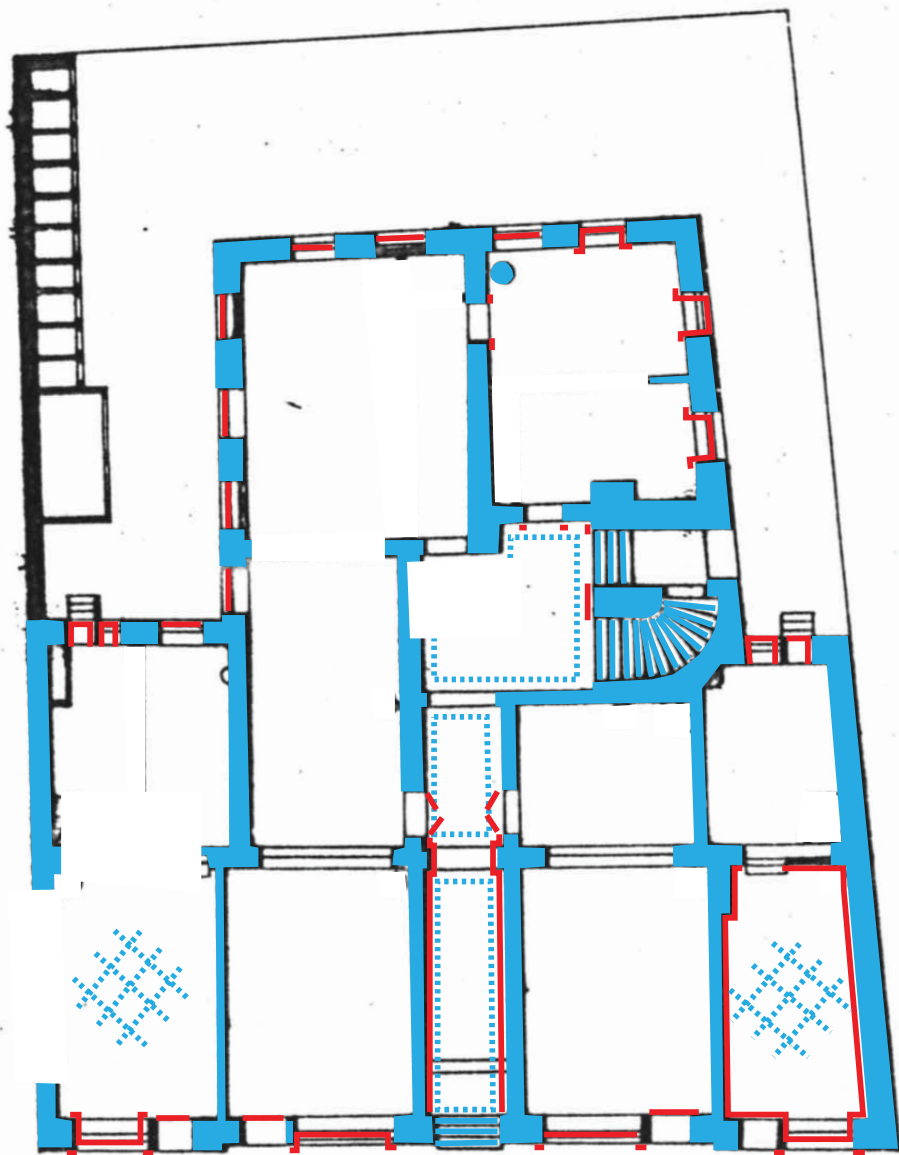
På de planritningar som följer efter detta stycke är de kulturhistoriskt värdefulla detaljerna markerade. Rött visar organiskt material så som trä, i det här fallet exempelvis snickerier och smygpaneler. Blått står för oorganiskt material så som sten och tegel, i det här fallet till exempel ursprungliga vägglägen, detaljer i gips eller stuckatur. Grönt markerar metall, vilket kan avse utsmyckningar eller hissar. Till höger om planritningen återfinns en beskrivning av de kulturhistoriskt värdefulla detaljerna specifika för våningen. Överkryssade utrymmen har ej inventerats.

Ursprunglig vindskupa och ursprungligt vindsrum

Kulturhistoriskt värdefulla delar och detaljer

Kulturhistoriskt värdefulla delar och detaljer

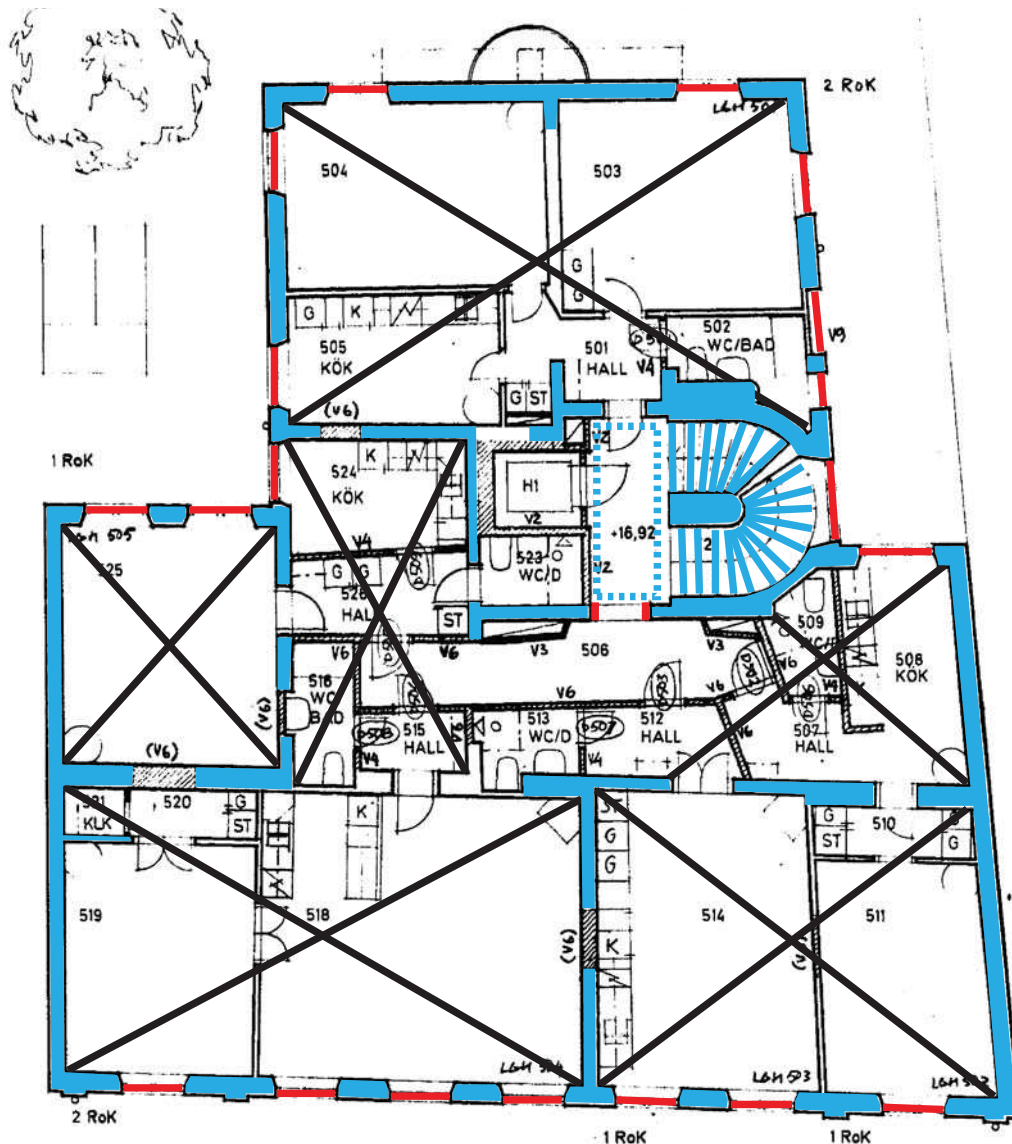
Röd - Organiskt material så som trä
Blå - Oorganiskt material så som sten
Grön - Metall

Bottenvåning

De fyra butikerna har bevarad planlösning från 1899. De två mindre butikerna bevarar invändiga fönstersnickerier och de tidstypiska glastaken. Den södra butikslokalen har öppnats upp mot grannfastigheten. Den största butikslokalen med flera rum mot gården har helt moderniserade försäljningslokaler men i dess lagerutrymmen finns bevarade fönstersnickerier och en kakelugn från 1899.

Portgången och trapphuset bevarar delar av sin ursprungliga utformning, men genom moderniserade ytskikt har den förlorat det mesta av den ursprungliga karaktären. Det ursprungliga rutiga marmorgolvet har ersatts med ett rutigt klinkergolv. Klinker utgör även golvlist, utom närmast porten där en äldre profilerad list finns kvar. Portgångens klimatiserande dörrpartier är borttagna och i bakre delen av huset har byggts soprum. I anslutning till trapphuset finns en hiss från 1987. Trapploppet bevarar ursprunglig utformning.

Kv. Sperlingens backe 27, Stockholm
Antikvarisk förundersökning

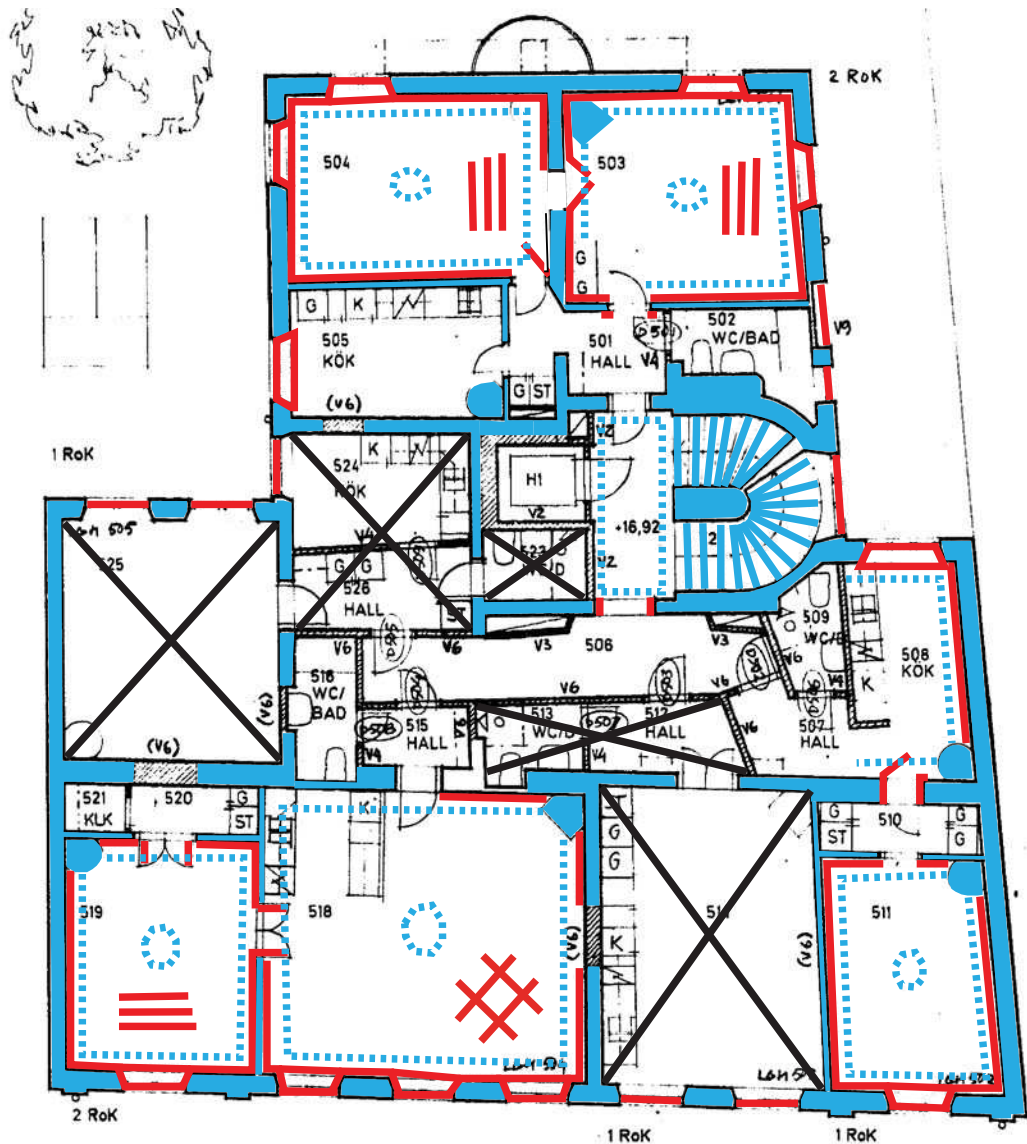
Kulturhistoriskt värdefulla delar och detaljer

- Röd** - Organiskt material så som trä
- Blå** - Oorganiskt material så som sten
- Grön** - Metall

Våning 1

Bostadsvåningarna på 1, 2 och 3 trappor fick vid ombyggnaden 1899 samma planlösning. Även vid ombyggnaden 1987 behandlades de tre våningsplanen på samma sätt. Lägenheten mot gården bevarades i stort sett intakt medan den stora lägenheten mot gatan delades upp i fyra studentlägenheter. Vid inventeringen har det inte varit möjligt att komma in i lägenheterna på 1 tr. men allt tyder på att den behandlats lika som våningarna på 2 och 3 trappor.

Våning 2

Bostadsvåningarna på 1, 2 och 3 trappor fick vid ombyggnaden 1899 samma planlösning. Även vid ombyggnaden 1987 behandlades de tre våningsplanen på samma sätt. Lägenheten mot gården bevarades i stort sett intakt medan den stora lägenheten mot gatan delades upp i fyra studentlägenheter.

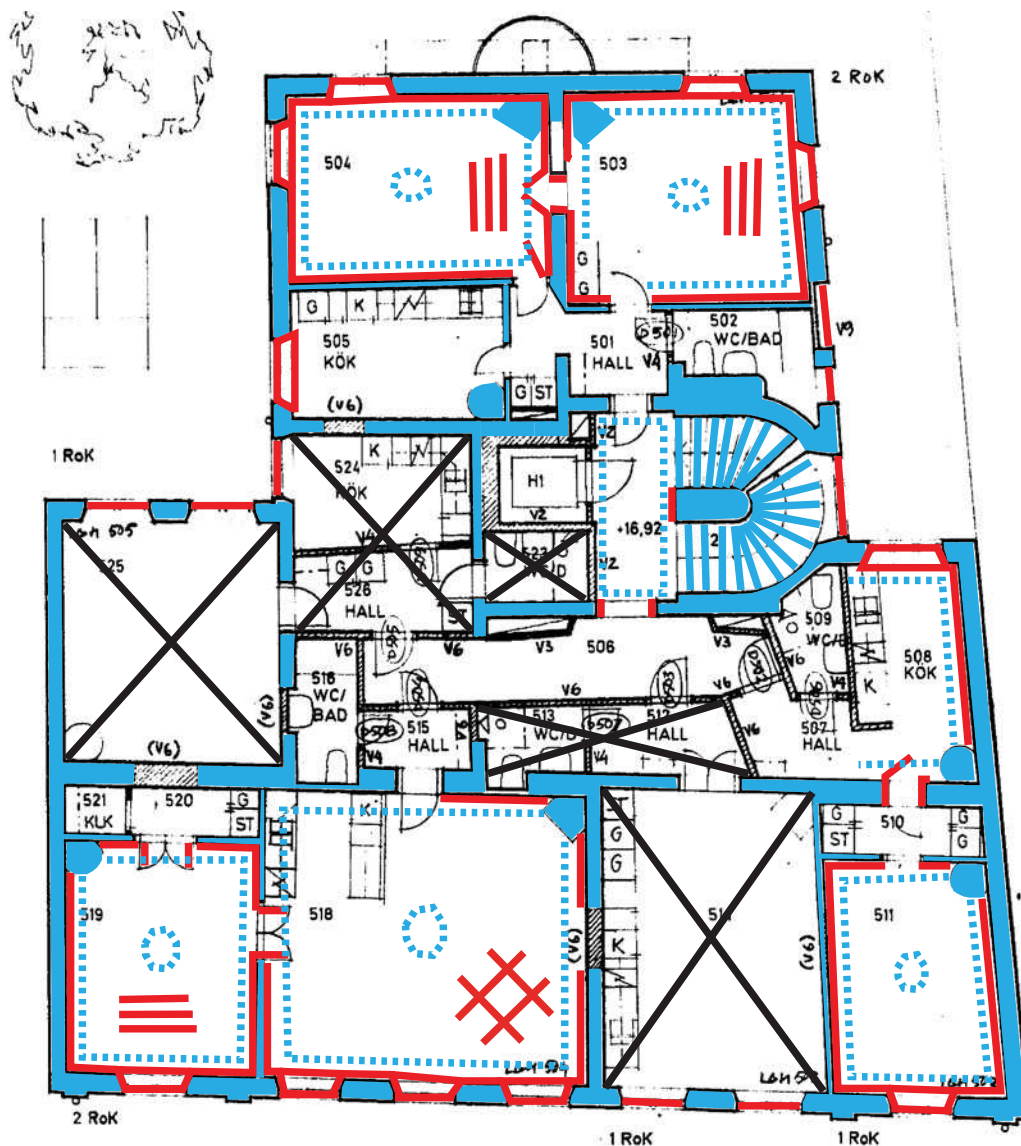
Vilplanet har modernt rutigt klinkergolv, ursprungligt gipsat tak med kraftigt listverk och bevarar en tidigare dörröppning, nu passage, in till ännu en hall med dörrar till de mindre studentlägenheterna. Passagen har nischpanel med halvfranska fyllningar och profilerade foder samt stucktaket med sitt kraftiga listverk. Den 1987 tillkomna hallen är helt renons på äldre delar och består av enklast tänkbara linoleumgolv, slätt tak, släta dörrar och oprofilerade lister.

Den sentida ombyggnaden har bevarat delar och detaljer som snickerier, stuckatur och kakelugnar i alla större boningsrum, medan byggnadens mindre utsmyckade inre har genomgått både planlösningsändringar och tappat sin äldre utformning.

Kulturhistoriskt värdefulla delar och detaljer

- Röd - Organiskt material så som trä
- Blå - Oorganiskt material så som sten
- Grön - Metall

Kv. Sperlingens backe 27, Stockholm
Antikvarisk förundersökning

Kulturhistoriskt värdefulla delar och detaljer

- Röd** - Organiskt material så som trä
- Blå** - Oorganiskt material så som sten
- Grön** - Metall

Våning 3

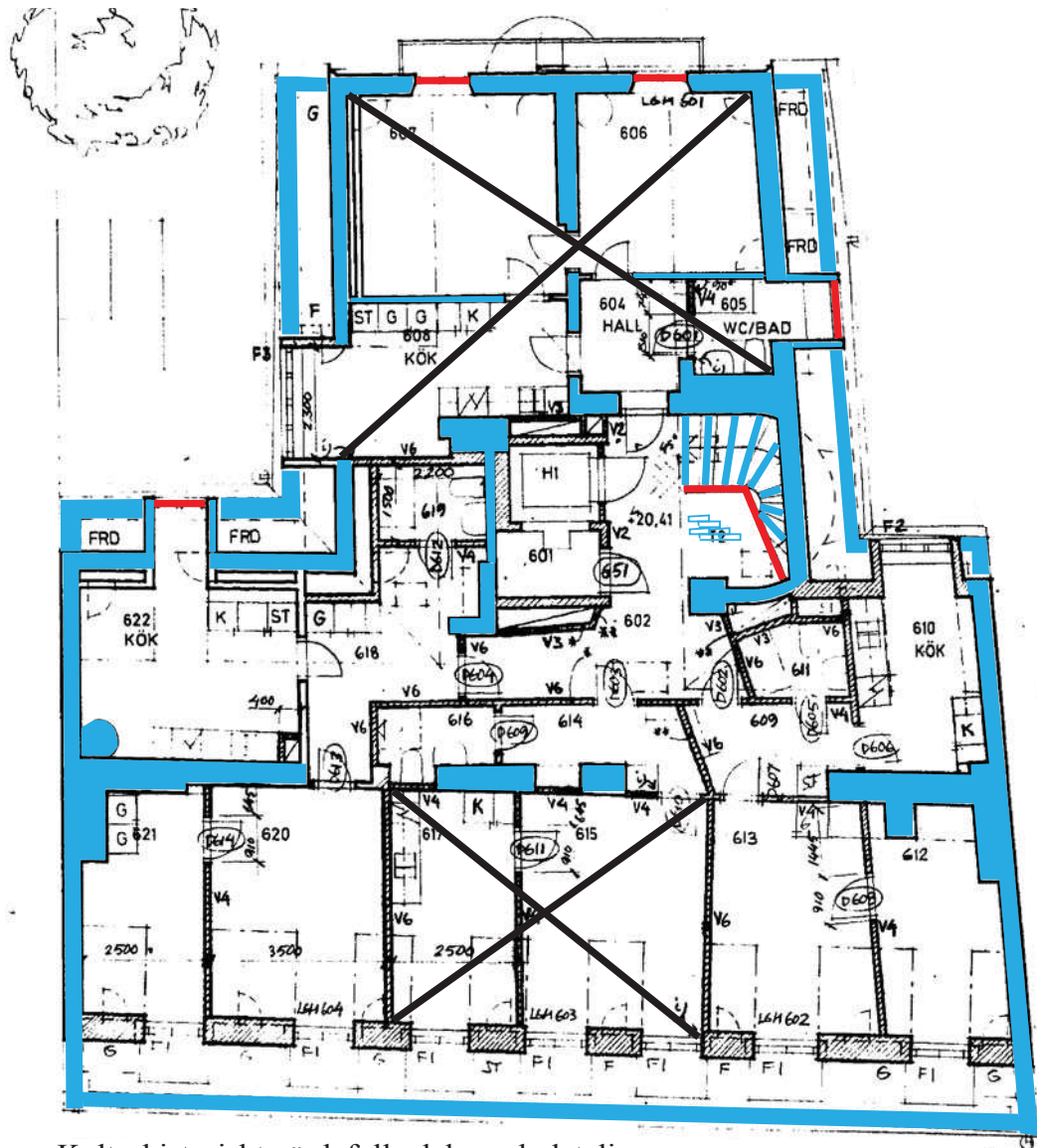
Bostadsvåningarna på 1, 2 och 3 trappor fick vid ombyggnaden 1899 samma planlösning. Även vid ombyggnaden 1987 behandlades de tre våningsplanen på samma sätt. Lägenheten mot gården bevarades i stort sett intakt medan den stora lägenheten mot gatan delades upp i fyra studentlägenheter.

Vilplanet har modernt rutigt klinkergolv, ursprungligt gipsat tak med kraftigt listverk och bevarar en tidigare dörröppning, nu passage, in till ännu en hall med dörrar till de mindre studentlägenheterna. Passagen har nischpanel med halvfranska fyllningar och profilerade foder samt stucktaket med sitt kraftiga listverk. Den 1987 tillkomna hallen är helt renons på äldre delar och består av enklast tänkbara linoleumgolv, slätt tak, släta dörrar och oprofilerade lister.

Den sentida ombyggnaden har bevarat delar och detaljer som snickerier, stuckatur och kakelugnar i alla större boningsrum, medan byggnadens mindre utsmyckade inre har genomgått både planlösningsändringar och tappat sin äldre utformning.

Den på planen markerade stjärnparketten från 1899 ligger dold men bevarad under ett modernt laminatgolv

Kulturhistoriskt värdefulla delar och detaljer

Röd - Organiskt material så som trä

Blå - Oorganiskt material så som sten

Grön - Metall

Vindsvåning

De ursprungliga små lägenheterna på vinden är bevarade medan delen med vindsförråd har inretts till studentrum. I en av lägenheterna finns en kakelugn men i övrigt få äldre detaljer. Den större lägenheten mot gården har inte kunnat inventeras. I de år 1987 tillkomna studentrummen syns de ursprungliga tegelmurarna.

Kv. Sperlingens backe 27, Stockholm
Antikvarisk förundersökning

Källförteckning

Arkiv

Stockholms stad, Stadsbyggnadsnämnds arkiv (BNA) - bygglovsritningar och byggnadshandlingar

Stockholms stadsmuseum (SSM) - äldre fotografier, stadsdelsinventeringar 1970-tal, byggnadsinventering 1986.

Tryckta källor och litteratur

Andersson, Karin & Hildebrand, Agneta (1988). *Byggnads-
arkeologisk undersökning: det murade huset*. 2., rev. uppl.
Stockholm: Informationsenheten, Riksantikvarieämbetet.

Unnerbäck, R. Axel (2002). *Kulturhistorisk värdering av be-
byggelse*. 1. [uppl.] Stockholm: Riksantikvarieämbetets förl.